

„Nemusíte vravieť tráve, aby rástla – stačí z nej zodvihnúť kameň. Čas na zodvihnutie kameňov z americkej ekonomiky je už tu.“

Clyde Wayne Crews

Obsah

Komu slúžia exekúcie?
str. 2

Vráťte nám 200 miliónov
str. 3

Prírodná smrť politických opatrení
str. 4

Vynájďme koleso!
str. 5

Mesto, ktoré sprivatizovalo všetko
str. 6

40 577
str. 7

Eurofondy naše každodenné
str. 8

Hladové doliny ako pozostatok socializmu
str. 10

Na čo sa v diskusii zabúda
str. 11

Kto vysvetlí rozdiely v predikciách?
str. 11

Pozvánka na Friedman Day - Sloboda zlej voľby
str. 12

Editorial

Richard Ďurana

Hneď na úvod mám pre vás ponuku, aká sa neodmieta. Už tento štvrtok 31. júla príde po prvý krát na Slovensko na pozvanie INESS prednášať riaditeľ viedenského výskumného inštitútu Institut für Wertwirtschaft, **ekonom a filozof Rahim Taghizadegan**. Pôsobí tiež na International Academy of Philosophy v Lichtenštajne a vyučuje na viacerých univerzitách, napr. University of Liechtenstein (Lichtenštajnsko), the Business University of Vienna (Rakúsko) a University Halle/Saale (Nemecko). Zaujímavosťou je, že okrem ekonómie vyštudoval vo švajčiarskom Lausanne aj fyziku. Je autorom viacerých bestsellerov z oblasti filozofie a ekonómie a sme radi, že prijal pozvanie prednášať na našom každoročnom podujatí **Friedman Day**, na ktorom si pripomíname odkaz nositeľa Nobelovej ceny za ekonómiu Milтона Friedmana. Témou prednášky Dr. Taghizadegana bude „Sloboda zlej voľby“. Podujatie sa uskutoční v KC Dunaj od 17:00 a registrovať sa zadarmo môžete na adrese jana.kostovcakova@iness.sk.

Ani nie o 2 týždne pre vás pripravujeme ďalšiu už tradičnú akciu: v pondelok 11.8. o 17:00 bude mať **Dr. Sean Gabb** z britskej Libertarian Alliance v Zámockom pivovare v Bratislave svoju výročnú prednášku. Témou bude Európska únia a Dr. Gabb sa pokúsi vysvetliť, prečo je jeho súčasný postoj k EÚ umiernennejší ako bol v minulosti. Viac informácií čoskoro pribudne na našej internetovej stránke a na Facebooku INESS.

Verejnú diskusiu v uplynulých dňoch rozvíjala správa o žiadosti Duslo Šafa a.s. na poskytnutie daňových úľav vo výške 58 mil. eur. Inak vraj firma presťahuje výrobu amoniaku za hranice. V článku **40 577** píšeme o tom, čo na tejto žiadosti vidieť nebolo – presne taký je totiž počet firiem s tržbami pod 1 milión euro a s daňovou povinnosťou minimálne

1 euro, ktoré na firemnej dani zaplatia sumu rovnajúcu sa požadovanej daňovej úľave.

V tomto čísle rozporujeme aj nedávne vyjadrenia premiéra Fica ohľadom (ne)zníženia DPH tak, ako po dosiahnutí deficitu pod 3% HDP ukladá zákon prijatý za predchádzajúcej vlády. V článku **Vráťte nám 200 miliónov** sa dočítate, prečo sa nižšia DPH neoplatí politikom, no Slovensku určite.

INESS dlhodobo presadzuje tzv. Sunset clause, teda automatickú expiráciu všetkých legislatívnych opatrení, ktoré prijme vláda. Keďže sa počas uplynulého mesiaca vyplavili výsledky viacerých politík, ktoré kvôli svojej škodlivosti priam volajú po zániku, túto tému opäť otvárame a vysvetľujeme v článku **Prírodná smrť politických opatrení**.

Viete si predstaviť mesto, ktoré sprivatizuje všetky svoje funkcie a prevedie ich na súkromný sektor? Že je to nepredstaviteľné? Prečítajte si článok **Mesto, ktoré sprivatizovalo všetko** a dozviete sa napríklad, že americké mesto Sandy Spring s cca 100 tisíc obyvateľmi, ktoré sa na takýto krok podujalo, zamestnáva okrem hasičov a polície len 8 verejných pracovníkov na plný úväzok a hospodári s prebytkom.

Na záver si vašu pozornosť dovoľm upriamiť na článok **Ako spoločenský vedci prichádzajú o ilúzie**. Myslím, že neprežením, ak poviem, že je to jeden z najlepších textov, aké kedy napísal kolega Juraj Karpiš.

Prajem vám príjemné (mnohým dovolenkové) čítanie,

Richard Ďurana

Ako spoločenský vedci prichádzajú o ilúzie

Juraj Karpiš

Môj pohľad na spoločnosť a ekonomiku ako jeden z jej prejavov asi najviac ovplyvnil Charles Darwin. Ak sa vám práve na tele zježili všetky oholené chlpy, keďže neznesiete Darwina nikde nablízku akejkolvek spoločenskej témy, pravdepodobne ste obeťou hlúpej karikatúry evolučného procesu, ktorá získala meno sociálny darvinizmus.

Evolúcia ale nie je o prežití najsilnejších. Túto interpretáciu selektívneho procesu šírili kedysi najmä tí, ktorí nevedeli prehltnúť príbuzenstvo s opicami. Ide o odnož mylného, antropocentrického pohľadu na evolúciu ako progresívny proces smerujúci k vytvoreniu špeciálneho, kráľovského druhu, ktorý sa od ostatných zvierat odčlenil svojou výnimočnosťou.

Tak to ale nefunguje.

Čo je „sila“

Biologická evolúcia je pravidelná a hlavne slepá aplikovanie neustále sa meniaceho sita vonkajšieho prostredia na všetko živé. Čo sitom prejde, pokračuje do ďalšieho kola, čo nie, to je z božskej hry na COPY – PASTE navždy vylúčené. V noci aktívne, drobné cicavce, z ktorých sa neskôr vyvinul aj človek, žijúce popri obrích dinosauroch určite neboli najsilnejšie. Aj vďaka tomu sa ale dokázali lepšie prispôbiť rýchlej zmene prostredia, ktorá poslala ich omnoho väčších a silnejších spoločujúcich do Jurassic parku. Čo je „sila“ sa z

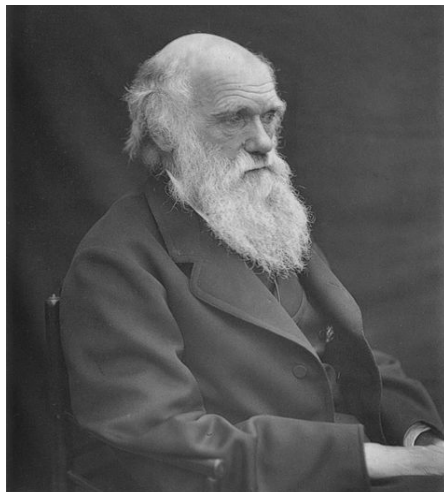
evolučného hľadiska neustále mení spolu s meniacim sa prostredím.

To čo fungovalo včera, môže byť zajtra iba drahou zbytočnosťou. Napríklad fyzická prevaha nie je v ľudskej spoločnosti zásadnou výhodou minimálne odvtedy, čo ľudia bez ohľadu na ich vrodenej danosti dokonale zrovnoprávnili vynálezca pištole. To, že väzni majú dnes vo vyspelom svete v priemere viac detí, ako ich bohatší a spoločensky lepšie postavení spoluobčania poukazuje na to, že ani moc v dnešnom ponímaní nemusí byť z hľadiska evolučného úspechu určujúcim faktorom.

Obmedzujúci prístup

Ale vráťme sa k ekonómii. Tú dnes bohužiaľ mnoho ľudí identifikuje s modernou makroekonomickou alchýmiou, ktorá má ale z rôznych oblastí ekonomického bádania k ozajstnej vede asi najďalej. Ekonómiu ale nemožno redukovať ani na finančné operácie. Peniaze sú len jedným z nástrojov, ako sa dostať k tomu, čo naozaj chceme. Ekonómovia považujú preferencie poväčšinou za dané, neskúmajú ďalej ich pôvod alebo to, ako a prečo sa v čase menia.

Takýto prístup je ale zbytočne obmedzujúci a príbehy vznikajúce z prepojenia ekonomického zmysľovania a poznatkov s poznáním z iných spoločenských prírodných vied v kontexte evolučnej paradigmy môžu byť

naozaj napínave a obohacujúce. Ignorovanie evolučného a biologického kontextu robí ekonomickú alebo inú spoločenskú debatu zbytočne plochou a umelo izolovanou. Vidno to na mnohých aktuálnych spoločenských témach.

Ekonómovia identifikujú problém majetkovej nerovnosti a unáhle navrhujú riešenia bez toho, že by skúmali dedené determinanty dosiahnutého príjmu, spoločenského statusu a dosiahnutého vzdelania. Prečo ľudia podporujú zavádzanie cieľ a iných obchodných bariér, napriek tomu, že škodia ich blahobytu, nepochopíme bez toho, že by sme vedeli o vrodenej tendencii robiť hranicu medzi nami

a tými ostatnými.

Evolučná paradigma

Odpoveď na otázku prečo je extrémne bohatý človek ochotný často drieť intenzívnejšie a dlhšie ako relatívne chudobný predstaviteľ nižšej strednej triedy nezískame pohľadom na jeho výplatnú pásku, ale analýzou fungovania spoločenského statusu a nastaveniu ľudských motivácií evolučným tlakom. Prečo je menej žien v správnych radách podnikov a zároveň aj vo väzniciach nemôžeme pochopiť pokým budeme ignorovať rozdielne evolučné stratégie oboch pohlaví. Prečo môže fungovať crowdsourcing alebo e-bay nepochopíme ak budeme hľadiť na svet stáročia zastaralou paradigmatou „človek človeku vlkom“ a nebudeme poznať hypotézu, že spolupráca a dobro môže byť evolučne stabilnou stratégiou.

Spoločenským vedcom sa čoskoro prestane dariť ignorovať evolučnú paradigmatu a ich poznatky budú testované na kompatibilitu s týmto prístupom vysvetľujúcim obrovské množstvo javov v okolitom svete. Je množné, že niektoré veci, ktoré pri tom zistíme, sa mnohým nebudú páčiť. Isté ale je, že prečistenie spoločenských vied od neuróz, ideológií a nenaplnených túžob samotných spoločenských vedcov nebude pri hľadaní pravdy o ľuďoch vôbec na škodu.

Finweb, 23.7.2014

Komu slúžia exekúcie?

Ján Dinga

Exekúcia je nútený výkon rozhodnutia, ktorým sa veriteľ domáha peňažného alebo nepeňažného plnenia záväzkov od dlžníka. Exekúcie sú tak nutnou súčasťou (nielen) úverového trhu, keďže predstavujú poistku pre veriteľa, že nepríde o vypožičané zdroje v prípade neschopnosti dlžníka splácať.

občanmi je však exekučný proces prirodzene spájaný hlavne s negatívnymi emóciami. Tam, kde klope exekútor, má niekto finančné problémy, ktoré sú často sprevádzané aj tragickými osudmi. Možno aj z tohto dôvodu sa stali predmetom predvolebného prezidentského boja. Ako totiž uviedli niektoré médiá, nebankové subjekty, ktoré v minulom desaťročí spoluvlastnil dnešný prezident, viedli tisíce exekučných konaní. Konkrétne, „v rokoch 2001 až 2005 dali akciové spoločnosti Quatro a Consumer Finance Holding na svojich klientov 1 042 exekúcií.“

V inej správe sa ale môžeme dočítať, že Sociálna poisťovňa v roku 2012 podala na dlžníkov vyše 250-tisíc návrhov na exekúciu. Uvedené čísla preto vždy treba dať do kontextu.

Exekúcie vo verejnom záujme

Koncom roku 2013 evidovalo Ministerstvo spravodlivosti celkovo 2 829 941 nevybavených exekúcií. 669-tisíc žiadostí o poverenie na vykonanie exekúcie prišlo len v minulom

	Zdravotné poisťovne	Sociálna poisťovňa	SR spolu
Počet podaných návrhov na exekúciu za rok 2013	222 164	141 661	669 039
Celkový počet exekučných konaní	423 134	407 000	2 829 941

Zdroj: Zdravotné poisťovne, Sociálna poisťovňa, Ministerstvo spravodlivosti

	Zdravotné poisťovne	Sociálna poisťovňa
Výška návrhov na exekúciu v roku 2013 (v mil. eur)	118,4	104,2
Vymožená suma v roku 2013 (v mil. eur)	30,4	31,4
Pohľadávky vymáhané v exekučnom konaní dnes (v mil. eur)	266,2	345,1

Zdroj: Zdravotné poisťovne, Sociálna poisťovňa

roku, pričom v takmer 630-tisíc prípadoch bolo toto poverenie udelené. V kontexte diskusie o exekučných konaniach vedených súkromnými nebankovými subjektmi je zaujímavé sa pozrieť aj na to, koľko exekúcií vedú voči klientom zdravotnej poisťovne a Sociálnej poisťovne. Príjmy týchto inštitúcií totiž pochádzajú najmä z povinných odvodov platených občanmi, ktoré inkasujú so štátnym poverením na vykonávanie služieb vo verejnom záujme. Problémy s platením sa netýkajú len dobrovoľne podpísaných zmlúv, ale aj povinne odvádzaných platieb.

V minulom roku zdravotné poisťovne a Sociálna poisťovňa podali spolu 363 825 návrhov na exekúcie, teda vyše 54 % ich celkového počtu. Z poskytnutých údajov vyplýva,

že vedú takmer 30 % všetkých exekučných konaní na Slovensku.

Zdravotné poisťovne a Sociálna poisťovňa dnes vymáhajú v exekučných konaniach vyše 611 mil. eur. V minulom roku prostredníctvom exekúcií vymohli spolu takmer 62 mil. eur, pričom predmetom podaných návrhov na exekúcie v minulom roku bola suma 223 mil. eur. Zaujímavé by bolo ešte porovnanie priemernej výšky exekúcie (v prípade Sociálnej poisťovne je to takmer 850 eur), bohužiaľ štatistiky súkromných exekúcií nie sú dostupné.

Daňové exekučné konania

Samostatnou kategóriou, ktorú Ministerstvo spravodlivosti neeviduje vo svojich exekuč-

ných štatistikách, sú daňové exekúcie, ktoré spadajú pod pôsobnosť Finančnej správy SR (resp. pod pôsobnosť daňových a colných úradov). FS SR v roku 2013 evidovala 115 972 odstúpených výkazov daňových nedoplatkov, pričom celková výška vymáhanej sumy v daňovom exekučnom konaní dosahovala 308 mil. eur. V minulom roku štát prostredníctvom daňovej exekúcie (bez ohľadu na rok začatia) vymohol 183 mil. eur

Záver

Účelom tohto prehľadu nie je robiť z verejných inštitúcií (resp. súkromných inštitúcií pracujúcimi s verejnými zdrojmi) úžerníkov, ale uviesť počty týkajúce sa exekučných konaní do perspektívy. Tak ako sa trhové úroveň v ekonomike nezaobíde bez legislatívne upravenej možnosti exekúcie, nezaobíde sa bez nej ani štátom vynucovaný daňovo-odvodový systém. Faktom však je, že exekúcie ako právny nástroj v minulom roku viac využíval štát na uhradenie nedobrovoľných platieb, ako súkromný sektor na uplatnenie dobrovoľne podpísaných záväzkov.

Analýza podozrení nespravodlivo uvalených exekúcií (podozrenia v súvislosti s Quatom), prípadne návrhy na zlepšenie exekučného poriadku už presahujú rámec tohto prehľadu.

iness.sk, 3.7.2014

Porovnanie

Dobehnúť a predbehnúť! Minimálna mzda na Slovensku je o 42 eur vyššia ako v Českej republike. Nezamestnanosť v Česku dosahuje 6,5 percenta, na Slovensku 14 percent. Poznámka: Pokles minimálnej mzdy vyjadrenej v eurách v roku 2014 je dôsledkom opatrení Českej národnej banky, ktorá umelo oslabila výmenný kurz českých korun. V skutočnosti minimálna mzda neklesla, ostala na úrovni 8500 českých korun.

Z pohľadu zahraničných investorov však minimálne mzdové náklady v Česku, v porovnaní so Slovenskom, klesli.

Vráťte nám 200 miliónov

Juraj Karpiš

Zvýšenie dane z pridanej hodnoty z obdobia Radičovej vlády malo byť dočasné. Po znížení štátneho deficitu pod 3 % HDP sa mala sadzba vrátiť na pôvodnú úroveň. Len málo čo vie byť však tak trvácne ako dočasný vládný program.

„Ak znížite DPH z 20 na 19 %, nemá to absolútne žiadny vplyv na ceny, lebo obchodníci ceny neznižia. Čiže vlastne darujete 200 miliónov eur obchodníkom,“ povedal premiér. Treba ho brať s rezervou, DPH nerozumie. Presne proti tomuto zvýšeniu dane ešte ako opozičník bojoval: „Ale jedno percento, keď zvýšite DPH, to sa týka všetkých produktov. Ak napríklad máte chlieb, tak jedno percento je na múke, jedno percento je na droždí, jedno percento je na vode a tak ďalej a tak

ďalej. To sa kumuluje.“ Takýmto veľavrhavým a hlavne mylným výkonom vysvetľoval ako budú pre vyššiu DPH rásť ceny.

Že sa premiérovi Ficovi nebude chcieť vzdať stoviek miliónov eur, z ktorých sa dá postaviť štadión, tunel alebo nakúpiť informačný systém, dúfam neprekvapilo nikoho. Pozoruhodné ale je, ako sa jeho insitná argumentácia na Slovensku uchytila. Komunistická podozrievavosť voči podnikateľom je tu hlboko zakorenená.

Veď všetci predsa vieme, že spotrebiteľ je zdieraný chudák a podnikateľ vykorisťovateľ. Nepredpojaté pozorovanie sveta okolo nás a ekonomická teória ale hovoria niečo iné. Trh nie je rozdelený na dobrý a zlý. A spotrebiteľ má v rukách ďaleko viac moci, než

si ľudia uvedomujú. Ani na našom výnimočnom Slovensku si podnikatelia nemôžu robiť s cenami čo chcú. To len tí, s ktorými sa politici často stretávajú, keď sú prisatí na štát. Ak normálnej firme klesnú náklady (DPH), odrazí sa to v cene. Ak by tak podnikateľ nespravil, riskuje, že to urobí konkurencia, ktorá zadarmo príde k väčšiemu trhovému podielu. Aj náklady zvýšenia DPH o 1 % sme si rozdelili všetci, odhady uvádzajú zvýšenie cien len o 0,5 %. Časť straty absorbovali obchodníci a výrobcovia. To, v akom pomere, závisí vždy na vzťahoch na jednotlivých trhoch. Nie je dôvod predpokladať, že pri znížení DPH by tomu bolo inak. Niektoré ceny nemusia klesnúť vôbec, a predsa budú nižšie, ako pred znížením DPH. Stačí, že zníž-

pokračovanie na s.4

INESS Policy Notes

INESS Policy Note 3/2013 Atómová hrozba <http://goo.gl/rCLFmG>

INESS Policy Note 2/2013 Minimálna mzda <http://goo.gl/D0h7dB>

INESS Policy Note 1/2013 Investičné stimuly <http://goo.gl/j1bvH>

INESS Policy Note 5/2012 Nižšími odvodmi za vyššiu zamestnanosť <http://goo.gl/lqRcY>

INESS Policy Note 4/2012 Ako znížovať výdavky v oblasti: Podpora osobnej železničnej dopravy <http://goo.gl/1JMb9>

INESS Policy Note 3/2012 Penzijný systém, kam SMERuje? <http://goo.gl/SQrls>

nie absorbuje časť inflačných tlakov a ceny budú rásť neskôr alebo pomalšie. Podivný je fakt, že obskúrne predpovede o neklesaní cien, keďže ide o tak malú čiastku, tu kolujú v čase, keď ceny klesajú naprieč ekonomikou a benzín zlacňuje o jeden cent.

Úplne absurdný rozmer diskusií dáva tvrdenie, že ak sa zníženie DPH o jeden bod nepremietne do zníženia ceny pre spotrebiteľa 1:1, potom sa to celé neoplatí. Aj analytici ministerstva financií dvíhajú varovný prst: v Lotyšsku odhadli pokles cien po znížení DPH len o 36%! Oplatí, neoplatí, ide o to komu. Aj keby sme uverili, že sa lotyšská ekonomická história zopakuje na Slovensku, potom úspora 0,36 % je pre slovenského dôchod-

cu stále viac ako 0 % v prípade zachovania súčasného stavu. Analytici samozrejme nemyslia na ľudí, ale na štát. A tomu vraj bude

chýbať. No menej peňazí politikom a viac súkromnému sektoru nie je riziko, ale pozitívny efekt. Pre ekonomiku by to bola aspoň malá kompenzácia za doterajšie znižovania deficitu cez rast daní. Domáce úlohy z Bruselu hodili politici na súkromníkov. Ako ukazujú analýzy aj zo samotného Ministerstva financií, za cenu obetovania budúceho rastu. Jedno euro rozdelené do vreciek výrobcu, distribútora, predajcu a spotrebiteľa má totiž rádovo väčší efekt na hospodársky rast a tvorbu pracovných miest ako jedno euro v rezerve futbalovo naladeného premiéra. Nižšia DPH sa síce neoplatí politikom, no Slovensku určite.

.týždeň, 20.7.2014

Prirodzená smrť politických opatrení

Martin Vlachynský

Náhoda chcela, že sa v posledných dňoch na legislatívno-politickom nebi zišli dve udalosti, ktoré podtrhujú potrebu, ale aj nevýhody zavedenia tzv. Sunset clause (alebo tiež Sunset provision).

Asi najznámejším výrokom Milтона Friedmana je, že „Nič nie je trvalejšie, ako dočasné vládne opatrenie.“ Skutočne, množstvo prijatých zákonov sa ukáže ako zbytočných, nezmyselných, či priamo škodlivých. Niektoré sa takými stanú až po čase, keď sa zmenia podmienky v spoločnosti. Iné sú prijaté kvôli nejakej akútnej situácii (kríza, živelná pohroma). Politici ich však pričasto „zabudnú“ zrušiť.

Sunset clause (ak chceme byť verní slovenčine, tak akási „klausula o západe slnka“) je opatrenie, ktoré automaticky priradzuje expiráciu všetkým legislatívnym opatreniam, ktoré prijme vláda. Môže sa vzťahovať na každý jeden prijatý zákon, alebo len na určitú skupinu prijatých zákonov či regulácií (napr. na dane, pracovné právo a podobne). Znamená, že prijatý zákon po X arbitrárne stanovených rokoch automaticky prestane platiť – pokiaľ nie je v parlamente obhájený jeho zmysel a odhlasované predĺženie trvanlivosti.

Predstavme si, že vláda v roku 2014 schválila zákon o tom, že každý občan (s výnimkou tých, čo majú úradne potvrdenú plešivosť) musí ísť aspoň raz mesačne kaderníkovi, aby sa v kríze podporil kadernícky sektor. Ak by existovala automatická expirácia po troch rokoch, v roku 2017 by musela vláda parlamentu dokázať, že toto opatrenie dosahuje stanovený cieľ (zvýšená tvorba HDP v kaderníckom sektore o 17,3%) a znova odhlasovať trvanie zákona na ďalšie tri roky. Inak by zákon zanikol a vlasáči by mohli vyraziť do ulíc. Vezmime si realistickejší príklad. Obmedzenie paušálnych výdavkov pre živnostníkov do rozpočtu neprinieslo nič. Zároveň však poškodil živnostníkov. Sunset klausula by práve takéto opatrenia mohla elegantne eliminovať. Vláda by sa totiž pri obhajobe

znovuzavedenia tejto úpravy vcelku zapotila, keďže má čierne na bielom, že to nič neprinieslo.

Princíp dočasnosti, relatívne často využívaný napríklad v americkej verejnej správe, môže rozšíriť aj na vládne inštitúcie. Dnes v USA prebieha intenzívna debata o tom, či predĺžiť životnosť štátnej banke na podporu exportu. U nás táto diskusia vzniká extrémne zriedka, a tak princíp dočasnosti môže byť účinným nástrojom na odstraňovanie neproduktívnych teplých miest politických nominantov.

Na Novom Zélande zaujímavým spôsobom vylepšili proces obnovy regulácií. Dali ho na starosť parlamentnej opozícii, ktorá má zodpovednosť posúvať parlamentu žiadosti na

ich obnovu. Nepríjemná, nudná robota s neistým výsledkom. Dobrá finta, ako odstrániť zrna od pliev už v zárodku.

Z času na čas sa aj na Slovensku objaví prípad tejto klausuly. Naposledy ním bolo ním zvýšenie DPH z 19% na 20%, zavedené minulou vládou. Táto úprava obsahovala automatický návrat DPH na pôvodnú sadzbu, ak bude deficit nižší ako 3% HDP. Nová vláda však túto prirodzenú smrť zvýšenia DPH odmietla.

Táto Sunset klausula tak peňaženky slovenských spotrebiteľov (asi) neochráni, ale aspoň donútila premiéra čeliť nepríjemným otázkam a šliapať si po vlastnom jazyku (viď obrázok). Aj z toho dôvodu považujeme zavedenie automatickej expirácie vládnych

EKONÓMIA Z ÚST POLITIKOV

„Smer predložil návrh na dve sadzby dane z pridanej hodnoty, nižšiu na vybrané základné potraviny.“ Základné potraviny sú aj dnes zdaňované deväťdesiatimi percentami, čiže rovnako, ako napríklad elektronika, autá alebo luxusné dovolenky.“
Volebný program strany SMER pre voľby v roku 2006

„Takýto krok by mal oživiť knižný trh, ktorý po zavedení 19-percentnej DPH veľmi stagnoval.“
Premiér v septembri 2007 k zníženiu DPH na knihy a lieky na 10%.

„Odstránili sme akékoľvek riziko, že by zavedenie mýta mohlo v praxi znamenať zdražovanie služieb alebo tovarov, ktoré poskytujú autodopravcovia.“
Takto v januári 2010 vysvetľoval, ako pokles cien nafty pre dopravcov eliminuje zavedenie mýta.

„Ak znížite DPH z 20 na 19 %, nemá to absolútne žiadny vplyv na ceny, lebo obchodníci ceny neznížia.“

V júni 2014 ako vysvetlenie, prečo vláda nezníži DPH.

INESS.sk

opatrení za potenciálny krok vpred k dlhodobému zlepšeniu stavu slovenského (nielen) ekonomického prostredia.

SME, 4.7.2014

P.S. „Ale jedno percento, keď zvýšite DPH,

to sa týka všetkých produktov. Ak napríklad máte chlieb, tak jedno percento je na múke, jedno percento je na droždí, jedno percento je na vode a tak ďalej a tak ďalej. To sa kumuluje.“ Takto premiér okomentoval tragic-

ké následky zvýšenia DPH za predošlej vlády a poslal matematiku hanbiť sa do kúta. Podľa jeho logiky by to teda malo znamenať, že pri znížení DPH sa pokles ceny opäť kumuluje!

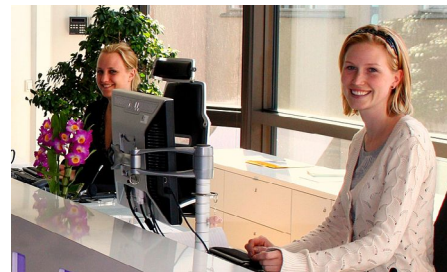
Cena štátu

Najväčší zamestnávateľ

Verejná správa ostáva stále bezkonkurenčne najväčším zamestnávateľom na Slovensku. S počtom takmer 340-tisíc zamestnancov v roku 2013 bol každý šiesty zamestnanec platený z našich daní. Priemerná mzda zamestnanca štátnej správy bola v minulom roku 834 eur, celkové osobné náklady tak z rozpočtu ukrojili takmer 4,6 mld eur.

V mnohých štátnych úradoch (mimo školstva a zdravotníctva) pritom priemerná mzda pre-
vyšuje 1 000 eur. Osobné výdavky na štátnych zamestnancov tvorili 16 % všetkých výdavkov verejnej správy.

www.cenastatu.sk

Výdavky štátu

Fond pre všetko

Environmentálny fond (EF) je štátnou organizáciou zriadenou ministerstvom životného prostredia za účelom podpory a starostlivosti o životné prostredie. V roku 2013 dosiahli výdavky fondu 34,5 mil. eur, v roku 2014 sa rozpočtovali na 26,8 mil. eur.

Hlavnými zdrojmi fondu sú nedaňové príjmy, ktoré v roku 2013 dosiahli 57,8 mil. eur. Jedná sa napríklad o poplatky do fondu za odber podzemnej vody, poplatky za vypúšťanie odpadových vôd a poplatky za znečisťovanie ovzdušia. Zdrojmi fondu sú aj pokuty uložené orgánmi štátnej správy starostlivosti o životné prostredie a zdroje z predaja emisných kvót. Vo fonde sa tak každoročne zbierajú prebytky zdrojov, zostatok zdrojov z predchádzajúcich rokov tvoril v roku 2013 takmer 93 mil. eur.

Rozpočet fondu sa menil po nedávnom ro-
kovaní vlády, ktorá navrhla navýšiť jeho vý-

davky v súvislosti s májovou kalamitou vo Vysokých Tatrách o 1,1 mil. eur. Ďalšia úprava rozpočtu EF priniesla zmenu dotačnej politiky, keď sa majú dotácie z fondu poskytovať aj na účely zvyšovania energetickej účinnosti existujúcich verejných budov cez zatepľovanie, čo predpokladá navýšenie výdavkov fondu o ďalších 15 mil. eur. Vládnymi opatreniami sa tak predpokladaný tohtoročný prebytok fondu zredukoval z 39 mil. eur na 23 mil. eur.

Uvedené výdavky vzbudzujú otázky, či fond ešte zachováva svoje ciele a poslanie. Do fondu totiž prispievajú firmy, ktorých podnikanie má negatívny dopad na životné prostredie, a jeho prostriedky by preto mali byť používané na odstraňovanie týchto externalít. Zatepľovanie verejných budov má byť financované priamo zo štátneho rozpočtu (resp. z fondov EÚ), následky prírodnej kalamity rovnako nemožno považovať za environmentálnu škodu spôsobenú podnikaním.

Medzi hlavné výdavkové položky fondu patrí ochrana a využívanie vôd, nakladanie s odpadovými vodami, resp. protipovodňové opatrenia. Pôsobenie fondu však nie je dostatočne transparentné a má dopady na voľnú trhovú súťaž. Navyše, environmentálna agenda je v súčasnosti na Slovensku pokrytá štrukturálnymi fondami EÚ. Prínos fondu k zmenšovaniu environmentálnych škôd je preto aj vzhľadom k jeho nesystémovo využívaným zdrojom otázný.

Vynájdime koleso!

Ján Dinga

Minister práce ohlásil ambiciózny plán, ktorý by mal vstúpiť do platnosti od nového roku. Plánuje zvýšiť minimálnu mzdu z 352 eur na 399 eur, no zároveň znížiť odvody zamestnávateľom tak, aby ich mzdové náklady ne-
vzrástli.

V praxi by to znamenalo, že zatiaľ čo minimálna čistá mzda zamestnanca vzrastie z 305 na 340 eur, minimálne mzdové náklady zamestnávateľa by ostali zachované pri dnešnej hranici 476 eur. Odvodová úľava na zamestnávateľských odvodoch by tak pri hranici novej minimálnej mzdy musela činiť vyše 60 eur, čo približne zodpovedá odvodom zamestnávateľa na starobné poistenie.

Úskalia vládneho návrhu

Na presnú podobu návrhu si ešte budeme musieť chvíľu počkať, no už dnes môžeme

pomenovať jeho hlavné chyby a úskalia. Ministerstvo treba pochváliť, znižovanie odvodov na nízke príjmy je rozhodne krokom správnym smerom. Vysoké odvodové zaťaženie práce pravidelne vedie podnikateľské rebríčky prekážok zamestnávaniu na Slovensku: predražujú totiž hlavne lacnú prácu, keďže sa na rozdiel od daní platia už z prvého zarobeného eura. Pracovné pozície s nízkou pridanou hodnotou - väčšinou nízkokvalifikované - sa tak zamestnávateľovi jednoducho „neoplatia“, a potenciálny zamestnanec končí na úrade práce alebo v šedej ekonomike.

Zmena by sa podľa ministerstva mala pozitívne dotknúť 150 až 200-tisíc pracujúcich, ktorých príjem sa pohybuje pri hranici minimálnej mzdy. Kuriozitou je, že každý zamestnanec by sa zároveň stal platcom dane

z príjmu, keďže by jeho ročný základ dane presiahol súčasný nezdaniteľný minimum (dnes platia zamestnanci zarábajúci minimálnu mzdu nulovú daň z príjmu).

Otázkou ostáva, nakoľko ministerskí úradníci domysleli výšku odvodov pre mzdu 400 či 450 eur. Ak totiž pri mzde 399 eur poskytne vláda 60 euróv odvodovú úľavu, mala by istú (zmenšujúcu sa a pri stanovenej hranici zanikajúcu) úľavu poskytovať aj na vyššie príjmy, aby nediskriminovala zamestnávanie ľudí mierne nad minimálnou mzdou. Vyjadrenie štátneho tajomníka Ondruša, že sa „uvažuje aj o tom, aby sa úľavy týkali aj pozícií s mierne vyšším platom“, naznačuje, že ministerstvo má síce hrubé kontúry návrhu, ale finálneho sa dočkáme až po tradičnom vypúšťaní balónikov a reakcií na ne.

Problémovou alfou a omegou návrhu je však predpoklad zachovania minimálnych mzdových nákladov. Tie sú dnes na Slovensku o 60 eur vyššie ako v Českej republike. A práve to je pre trh práce skutočný problém. Miera nezamestnanosti podľa Eurostatu dosahuje v ČR len 6,5 %, na Slovensku stále rovných 14 %.

Práca len pre vyvolených?

Minimálna mzda (resp. minimálne mzdové náklady) sa totiž netýka len pracujúcich. Tí sú len jednou stranou mince trhu práce, tou, o ktorej radi hovoria odbory a ministerstvo. Zásadne sa ale dotýka aj nezamestnaných, ktorých je na Slovensku bezmála takmer 350-tisíc. A práve armáda nezamestnaných vysokou minimálnou mzdou trpí najviac. Ak by nezamestnaní mali svoje odbory, s veľkou pravdepodobnosťou by žiadali zrušenie minimálnej mzdy, aby sa dostali na trh práce.

Vysoké minimálne mzdové náklady totiž v skutočnosti len kreslia hrubú čiaru medzi zamestnanými a nezamestnanými. Smutné svedectvo tomuto tvrdeniu podáva Štatistický úrad, podľa ktorého sú dvaja z troch slovenských nezamestnaných bez práce viac ako rok.

Jednotná minimálna mzda na Slovensku tiež ignoruje regionálne rozdiely. Zatiaľ čo v bratislavskom kraji zarába väčšina pracujúcich vyše 900 eur, v nitrianskom či prešovskom

je to sotva 650 eur. Pozícia predavačky či upratovačky, ktorú sa vďaka vyššej mzdovej úrovni oplatí vytvoriť v Bratislave, už nevznikne v Rimavskej Sobote alebo Sabinove. Životná úroveň tejto upratovačky by pritom vďaka nižšej cenovej úrovni v chudobnejších okresoch ostala zachovaná aj pri nižšej mzde, čo však plošná minimálna mzda nezohľadňuje. Vysoké minimálne mzdové náklady tak najviac škodia najchudobnejším regiónom s najvyššou nezamestnanosťou a tento problém bohužiaľ nevyrieši ani vládou navrhovaná odvodová úľava.

Alternatíva na dosah

Vládnym zámerom je zvýšenie čistého príjmu súčasných zamestnancov, no problém vysokej nezamestnanosti vôbec nerieši. Ko-

leso pritom netreba vymýšľať druhýkrát. Stačí návrh dotiahnuť dokonca a nahradiť koncept minimálnej mzdy rozšírením odvodovej úľavy na všetky nízke príjmy.

INESS tento návrh presadzuje už takmer desaťročie. Podľa neho by sa odvodová úľava pozitívne dotkla približne 650-tisíc zamestnancov. Čistý výpadok verejných príjmov vo výške okolo 270 mil. eur ročne by sa pritom dal vykryť adresnejším poskytovaním sociálnych dávok. A samozrejme, zatiaľ čo vládny návrh zvyšuje len čisté mzdy nízkopríjmových zamestnancov, návrh INESS by okrem zvýšenia čistých príjmov zamestnancov podporil aj tvorbu nových pracovných miest vďaka zníženiu celkových mzdových nákladov.

Ak začujeme z úst politikov slovo „istoty“, treba sa mať na pozore a hľadať vždy aj druhú stranu mince, ktorú často na prvý pohľad nevidieť. Ak vláda garantuje mzdu jednému, obmedzuje šance na prácu druhému. Ak obmedzuje prepúšťanie na jednej strane, obmedzuje tvorbu pracovných miest na druhej strane.

Možnosti ako riešiť najväčšiu boľáčku slovenského hospodárstva – vysokú nezamestnanosť – sú teda známe. Loptička je na strane ministerstva a snáď sa ju cez sieť vysokých minimálnych mzdových nákladov podarí vrátiť na správnu stranu stola.

tyždeň, 29.6.2014

Mesto, ktoré sprivatizovalo všetko

Joe Kent

Sandy Springs, Georgia, môže vyzeráť ako hocijaké iné mesto v Amerike. Má parky, cesty a nádherné priestory na život. Ale je tu jedna vec, ktorá odlišuje toto mesto od hociakého iného. Sandy Springs totiž sprivatizovalo takmer všetko.

V roku 2005 Sandy Springs outsourcovalo takmer všetky funkcie mestskej vlády (s výnimkou polície a hasičov) do jedinej spoločnosti, ktorá zabezpečuje chod mesta. Táto spoločnosť je zodpovedná za všetky dôležité funkcie vlády, od spravovania parkov, po stavbu ciest a dokonca aj správu tiesňovej linky.

Mesto je prevádzkované veľmi efektívne so žiadnymi nevybavenými žiadosťami o povolenie. Zavolajte mestu a budete prekvapení, že na druhej strane naozaj nájdete priateľského človeka. Mesto má nepretržitú neautomatizovanú linku pre zákazníkov, ktorá má okolo 6000 volaní za mesiac. Taktiež má najmodernejší dopravný systém s kamerami a high-tech riadiacim centrom.

Keď ľudia prídu do Sandy Springs, obyčajne nemajú ani tušenie, že je sprivatizované, hovorí Sharon Kraun, mestský riaditeľ pre vzťahy s médiami. Nie sú tu žiadne značky s firemnými logami ani nič také. Podľa Sharon

„čo ľudia môžu povedať je, že o mesto je postarané dobre a obyvatelia, ktorí tu žijú alebo tí, čo tu pracujú, sú tu radi a sú spokojní s úrovňou poskytovaných služieb.“

Keď projekt začal, University of Georgia odhadovala, že mesto bude potrebovať 828 zamestnancov. Ale pretože je manažované súkromnou spoločnosťou, skresali potrebnú pracovnú silu na 471 ľudí. Okrem hasičov a polície, mesto má len 8 verejných pracovníkov na plný úväzok (mesto má 99 419 obyvateľov, pozn. prekladateľa).

Kvôli tejto efektívitve, Sandy Springs generuje obrovské prebytky. Nemajú žiadne nekryté záväzky. Mesto sa rozhodlo nepoužiť tradičný dôchodkový model – ten, ktorý dotiahol takmer každú miestnu vládu v Amerike do neudržateľnej dôchodkovej krízy. Namiesto toho si zamestnanci môžu vybrať ich vlastný balíček (401K – dôchodkové sporenie s odloženou daňou), aby sa pripravili na dôchodok, ak si to želajú.

Toto prinieslo mestu Sandy Springs veľa dodatočných peňazí s ktorými môže pracovať – prebytok, ktorý použili na budovanie budúcnosti. Podľa Sharon Kraun „mesto má politiku odkladať 25% príjmov ako rezervu počas každého rozpočtového plánovacieho obdobia. Kapitálové investície boli najdôležitejšou časťou našich prvých 8 rokov s viac

d'akujeme sme.sk

Radi by sme vám dali do pozornosti jednoduchú možnosť ako môžete **podporiť aktivity INESS**, medzi ktoré patrí napríklad aj projekt **Plytvanie štátu** či vydávanie mesačníka **Market Finesse**.

Môžete tak urobiť zo svojho domova či kancelárie jednoducho cez darovací portál dakujeme.sme.sk. Postup je veľmi jednoduchý a časovo nenáročný.

Priamy link je uvedený nižšie. Za vašu podporu, bez ktorej by naše aktivity nebolo možné realizovať, vám vopred dakujeme!

<http://dakujeme.sme.sk/organizacia/33/iness-institut-ekonomickych-a-spolocenskych-analyz>

ako 185 miliónmi dolárov investovanými do infraštruktúry.“

Toto viedlo k viacerým zlepšeniam v rámci mesta. Mesto znovu vydláždilo 147 míľ ulíc, opravilo 874 projektov dažďovej ochrany a vybudovalo 32 míľ nových chodníkov.

Ak by nejaká časť verejnej správy nefungovala tak, ako má, mesto môže prevádzkovateľskej spoločnosti vypovedať zmluvu a ponúknuť kontrakt inej firme. V roku 2011 mesto povedalo zbohom spoločnosti CH2M Hill, ktorá zabezpečovala chod mesta a rozhodlo sa začať spoluprácu s inou firmou. Táto zmena mestu ušetrila cez milión dolárov.

Väčšina ľudí v Sandy Springs je spokojná so zmenou a okolité mestá a obce si prisvojujú tento model privatizácie. „K dnešnému dňu

je naša verejnosť spokojná,“ hovorí Sharon. „Ak sú indikátormi spokojnosti voľby, náš zakladajúci statista – ten, ktorý presadzoval platformu PPP, vyhral dve obdobia s ohromujúcou podporou.“ Po odchode do dôchodku zakladajúceho starostu, nový kandidát,

Rusty Paul, tiež postavil kampaň na záväzku ponechať Sandy Springs sprivatizované a jednoznačne vyhral.

Veľa miest z celého sveta vzhliada na Sandy Springs. Oliver Porter, jeden z hlavných strojcov myšlienky preniesť mestské služby na súkromnú spoločnosť dáva rozhovory po celom svete, od Británie, cez Island, Japonsko a Latinskú Ameriku. „Som stále viac žiadaný poskytnúť rady a prednášky po krajine,“ povedal Porter v nedávnom rozhovore s WND (WorldNetDaily), „Tento model je taktiež medzinárodne aplikovateľný.“

Originál publikovaný na International Society for Individual Liberty 18.6.2014.

Pre INESS preložil Marek Šlesár.

iness.sk, 30.6.2014

Plytvanie

Zbytočný prenájom

Ministerstvo práce uzavrelo krátko pred parlamentnými voľbami v roku 2010 zmluvu o prenájme priestorov v centre Bratislavy. Pred uzavretím zmluvy oslovili jedinú firmu. Jozef Mihál, ktorý nastúpil na ministerstvo po voľbách, označil prenájom za zbytočný, keďže priestory nepotrebovali. Bývalá ministerka Tomanová zmluvu obhajovala s tým, že „pracovníci sedeli v zúfalých podmienkach, v maličkých miestnostiach ich bolo päť-šesť“.

Neochota ministerstva dodržiavať už podpísanú zmluvu viedla k súdnemu sporu. Dohodou o urovnaní sa ministerstvo zaviazalo vyplatiť 418-tisíc eur. Za prevažne prázdne prenajaté kancelárie štát tiež v čase trvania zmluvy zaplatil 900-tisíc eur.

40 577

Radovan Ďurana

Duslo a.s., Šaľa predložilo svoju žiadosť na poskytnutie daňových úľav vo výške 58 mil. eur. Inak vraj firma presťahuje výrobu čpavku za hranice.

Ekonomia tu je okrem iného aj na to, aby upozorňovala na to, čo je a nie je vidieť. Premiér Fico vidí, to, čo chce vidieť: „v tejto chvíli ma zaujíma to, či je žiadosť kvalifikovaná a tiež 800 pracovných miest v spoločnosti.“ To, čo nevidí, sú desaťtisíce firiem, ktoré rovnako ako Duslo Šaľa čelia vysokým odvodom pracujúcich, vysokým daniam, vysokým poplatkom za elektrinu či prenos plynu. Nasledujúca infografika má čitateľovi priblížiť skutočnosť, že každú daňovú výhodu musí zaplatiť niekto iný.

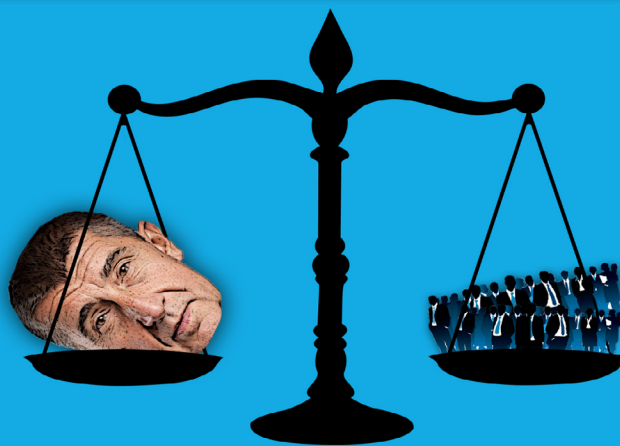
Údaje nám poskytli správcovia portálu Finstat.sk, ktorý hromadne spracováva účtovné závierky slovenských firiem. Rok 2013 síce nie je ešte kompletný, ale údaje už možno považovať za reprezentatívne. Do porovnania sme zvolili firmy s tržbami nižšími ako 1 mil. eur, zoradili ich od najnižšej zaplatenej dane, a spočítali firmy tak, aby súčet ich daňovej povinnosti dosiahol 58 mil. eur.

V roku 2013 sa na túto sumu muselo vyskladať 40 577 firiem.

Každé zjednodušenie má prirodzene svoje

40 577 malých* firiem zaplatilo v roku 2013 dohromady daň z príjmu 58 mil. eur

*počet firiem, s tržbami pod 1 mil. eur, ktoré mali daňovú povinnosť jedno euro a viac

To je hodnota daňovej úľavy, o ktorú žiada Duslo Šaľa Andreja Babiša.

data: finstat.sk

INESS.sk

nedostatky, čo je prípad aj tohto porovnania. Duslo žiada daňovú výhodu rozložiť na 10 rokov, zatiaľ čo porovnanie malých firiem berie do úvahy len jeden daňový rok (mohli by sme ho tak vydeliť číslom 10, počet firiem 4057 by naďalej poukazoval na nezmyselnosť zachraňovania 800 pracovných miest v jednej firme).

Niektor by tiež mohol namietajú, že do porovnania sa premieta „problém“ jednoosobových sročíek, ktoré vznikajú za účelom optimalizácie daňovej povinnosti. Tisíce firiem, ktoré zamestnávajú len svojho vlastníka, ak vôbec. Niežeby toto bola podstatná výhovorka (opäť môžeme porovnávať 4057 pracujú-

cich a 800 zachraňovaných zamestnancov). Ale Fintstat nám ponúkol údaje aj z opačného konca. Firmy s tržbami do 1 mil. eur s najvyššou daňovou povinnosťou. Na 58 mil. eur sa muselo vyskladať 1123 firiem, s priemernou uhradenou daňou 51 661 eur. Koľko pracovných miest by tieto firmy vytvorili, keby dostali na rok (či na 10) daňovú úľavu? To samozrejme nevieme, a preto sú tak populárne stimuly medzi politikmi, či strihanie diaľnic. Počet pracovných miest či kilometrov, je dobre vidieť.

Mimochodom, ako je to vlastne s daňovou históriou Dusla? Od roku 2010 zaplatilo Duslo 20 miliónov euro dane z príjmov.

Pôsobí navyše v okrese, kde je na pomery Slovenska nízka miera nezamestnanosti 8,62%, a nová investícia nemá vytvoriť nové pracovné miesta.

Daňová úľava je chýbajúci príjem štátu, porovnateľný s výdavkom, preto sa niekedy nazýva daňový výdavok. Ten musí niekto uhradiť. Spotrebiteľia vo forme vyššej DPH, či vlastníci firiem v podobe vyššej dane z príjmov právnických osôb. Násť argument, prečo by sa tisíce zamestnávajúcich firiem mali poskladať na daňovú výhodu Babišovmu Duslu, je viac než ťažké.

inoss.sk, 15.7.2014

Eurofondy naše každodenné

Ján Dinga

Eurofondy sú súčasťou slovenskej ekonomickej reality od roku 2004, keď sme vstúpili do Európskej únie. Čerpať z nich môžu súkromné aj verejné inštitúcie na realizáciu rôznych projektov na Slovensku. Vzhľadom k možnosti relatívne ľahkého získania obrovských finančných prostriedkov z Bruselu sa z nich však stal aj obrovský nástroj korupcie a plytvania, pozmenili aj štruktúru slovenských verejných financií. Dnes už nie len z daní žije slovenský rozpočet, ale aj z eurofondov. Slovami nášho premiéra, bez eurofondov by sme skapali.

Eurofondovej realite totiž politici prispôbili aj verejný rozpočet, a tak verejné kapitálové investície dnes financujeme takmer výhradne z európskych zdrojov. Rozšírenie možnosti príjmov rozpočtu však namiesto vyrovnaniejšieho hospodárenia nafúklo jeho výdavkovú stranu. Bez eurofondov by sme teda „neskapali“, len by sme sa museli ostať pri zemi a prispôbiť rozpočet našim možnostiam.

Ako to dnes teda s čerpaním eurofondov vyzerá?

Slovensko od vstupu do EÚ odvieďlo do európskeho rozpočtu vyše 6,1 mld. eur. Len v minulom roku náš príspevok tvoril 825 mil. eur. **Celkové príjmy z eurofondov od roku 2004 dosiahli takmer 13 mld. eur**, z toho 2,2 mld. eur prišlo na Slovensko v minulom roku. Čerpanie eurofondov si vyžaduje aj spolufinancovanie zo zdrojov slovenského rozpočtu, čo výdavky verejnej správy od roku 2004 navýšilo o ďalších 3,2 mld. eur.

Za obdobie rokov 2004 - 2013 tak bolo na prijatie 1 eura z rozpočtu EÚ potrebné vynaložiť 73 centov výdavkov z našich zdrojov.

V kumulatívnom náhľade badať v posledných rokoch pomerne prudké zvyšovanie rozdielu medzi príjmami z EÚ fondov a celkovými výdavkami slovenského rozpočtu:

Vplyv eurofondov na štátny rozpočet

Zaujímavý je tiež vplyv eurofondov na roz-

Rok	Celkové príjmy	Celkové odvody a príspevky	Čistá finančná pozícia	Spolu-financovanie	Celkové výdavky SR	Cash flow SR (príjmy-výdavky)	výdavky / príjmy
2004	304	291	13	32	323	-19	1,06
*2005	705	486	219	128	613	92	0,87
2006	894	526	367	309	836	58	0,94
2007	911	590	321	283	873	38	0,96
2008	893	643	250	399	1 042	-149	1,17
2009	1 120	696	424	433	1 128	-9	1,01
2010	1 672	628	1 045	410	1 037	635	0,62
2011	2 041	705	1336	454	1159	882	0,57
2012	2 138	723	1415	407	1130	1008	0,53
2013	2 185	825	1360	367	1193	993	0,55
Spolu	12 863	6 112	6 751	3 223	9 333	3 529	0,73

*Po započítaní dodatočných odvodov na základe časovej výnimky zo zdroja, založeného na HND za rok 2004.

počtovanie výdavkov štátneho rozpočtu. Tieto sú totiž v posledných rokoch rozpočtované výrazne vyššie, než aké sú nakoniec skutočné výdavky (o vyše 10 %). Zatiaľ čo v roku 2013 sa rozpočtovali výdavky štátneho rozpočtu na 17,0 mld. eur, skutočné výdavky dosiahli len 14,8 mld. eur.

Naoko sa tento rozdiel dá prezentovať ako šetrenie vo výdavkoch verejnej správy. Ak sa však pozrieme, kde toto „šetrenie“ vzniklo, zistíme, že 600 mil. eur „ušetřilo“ ministerstvo dopravy na výdavkoch cestnej a železničnej infraštruktúry, ďalších 230 mil. eur nevyčerpal ministerstvo pôdohospodárstva na podporu regionálneho rozvoja. Rozpočtované výdavky MF SR na informatizáciu spoločnosti vo výške 374 mil. eur nedosiahli v skutočnosti ani 100 mil. eur, podpora energetiky a inovácií ministerstva hospodárstva klesla z rozpočtovaných 140 mil. eur na 16 mil. eur. O 264 mil. eur menej oproti rozpočtovanej sume minulo aj ministerstvo životného prostredia. Jedná sa pritom o výdavky, ktoré sú financované takmer výhradne z európskych zdrojov.

Prioritou verejnej správy by nemalo byť vy-

Rok	Kumulatívne príjmy	Kumulatívne výdavky	Kumulatívne Cash Flow	Kum. výdavky / Kum. príjmy
2004	304	323	-19	1,06
*2005	1 009	936	73	0,93
2006	1 903	1 772	131	0,93
2007	2 813	2 645	169	0,94
2008	3 707	3 687	20	0,99
2009	4 827	4 815	11	1,00
2010	6 499	5 853	646	0,90
2011	8 540	7 012	1528	0,82
2012	10 678	8 142	2536	0,76
2013	12 863	9 334	3529	0,73

čerpanie eurofondov za každú cenu. Sú to vzácné zdroje, ktorých použitie navyše spolufinancujeme z daní. Podstatnejšia ako samotná výška čerpania je preto úžitok daňových poplatníkov z investície. Eurofondy zaliate v asfalte predraženej diaľnice do Užhorodu sotva prinesú krajine blahobyt. Takisto zbytočné a predražené zateplovanie verejných budov, či vydávanie propagačných publikácií.

Pri zostavovaní rozpočtu by tak vláda okrem túžby minúť čo najviac bruselských zdrojov mala zohľadniť aj naše skutočné možnosti čerpania eurofondov. Neschopnosť čerpať efektívne totiž môže byť nesprávne interpretovaná ako šetrenie vo výdavkoch verejnej správy.

inoss.sk, 28.7.2014

Vláda schválila

114 – 117 Rokovanie vlády SR

Správa o stave vykonávania verejného zdravotného poistenia za rok 2013 (2.7.2014)

–Všetky tri zdravotné poisťovne, ktoré pôsobia na Slovensku, skončili v minulom roku so ziskom, pričom ich celkový zisk dosiahol výšku 68 689 733 milióna eur. Najväčší zisk dosiahla poisťovňa Dôvera a to vo výške 46,5 mil. eur. Oproti roku 2012 sa zisk znížil všetkých 3 poisťovní znížil o 21 495 069 eur.

Analýza potrieb finančného zabezpečenia registrov obnovennej evidencie pozemkov a návrh harmonogramu katastrálnych území v bývalom Vojenskom obvode Javorina (9.7.2014)

Opatrenia sa týkajú legislatívnych návrhov, technických opatrení a finančného zabezpečenia procesu prinávratenia vlastníctva k pozemkom vo Vojenskom obvode Javorina. V návrhu východiskú rozpočtu na roky 2015 – 2017 sú vyčlenené finančné prostriedky vo výške 2 mil. eur zo Slovenského pozemkového fondu. Z týchto finančných prostriedkov bude zabezpečované vyhotovenie jednoduchých registrov pozemkov v 21 katastrálnych územiach.

Návrh nariadenia vlády SR, ktorým sa mení nariadenie vlády SR o poskytovaní pomoci na podporu spotreby mlieka a mliečnych výrobkov pre deti v materských školách, pre žiakov na základných školách a pre žiakov na stredných školách (9.7.2014) – Návrh berie do úvahy zmenu sortimentu mliečnych výrobkov, stanovenie výšky pomoci z prostriedkov štátneho rozpočtu, stanovenie najvyšších úhrad platených žiakmi a zlepšenie systému kontroly. Na roky 2015 -2017 sú rozpočtované ročné alokácie v celkovej výške 2 727 040 eur, z toho 1 920 240 eur

tvoria zdroje štátneho rozpočtu a 806 800 eur zdroje EÚ. V roku 2014 nastáva zmena na ročnú alokáciu 2 406 800 eur z toho 1 600 000 eur tvoria zdroje štátneho rozpočtu a 806 800 eur zdroje EÚ.

Návrh nariadenia vlády SR, ktorým sa mení nariadenie vlády SR o poskytovaní pomoci na podporu spotreby ovocia a zeleniny pre deti v materských školách a pre žiakov v základných školách (9.7.2014) - Návrh sa predkladá z dôvodu prijatia nových legislatívnych predpisov EÚ po reforme Spoločnej poľnohospodárskej politiky v roku 2013 pričom výška pomoci sa pre 28 členských štátov zvýšila z pôvodných 90 na 150 mil. eur a znižuje sa finančná spoluúčasť žiaka z 27 % na 20 %. Celkový vplyv na rozpočet bude negatívny, v roku 2014 vo výške 2 636 228 eur, v roku 2015 vo výške 3 146 704 eur, v roku 2016 a v roku 2017 každoročne vo výške 1 854 680 eur.

Návrh Akčného plánu energetickej efektívnosti na roky 2014 – 2016 s výhľadom do roku 2020 (9.7.2014) - Návrh rieši problematiku úspor energie v jednotlivých sektoroch národného hospodárstva, a to v sektore budov, priemyslu, vo verejnom sektore, v sektore spotrebičov a dopravy, ako aj v sektore energetiky. Celkový vplyv na rozpočet verejnej správy bude negatívny, v roku 2014 vo výške 248 778 tis. eur, v roku 2015 vo výške 207 644 tis. eur a v roku 2016 vo výške 166 601 tis. eur.

Správa o štátnej politike vo vzťahu k Slovákom žijúcim v zahraničí a o poskytnutej štátnej podpore Slovákom žijúcim v zahraničí za rok 2013 a návrh programu štátnej politiky vo vzťahu k Slovákom žijúcim v

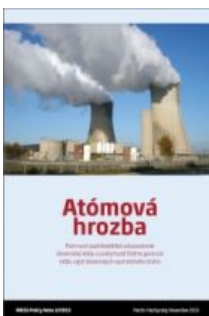
zahraničí na rok 2015 (9.7.2014) – Správa obsahuje návrh programu výkonu štátnej politiky vo vzťahu k Slovákom žijúcim v zahraničí na nasledujúce roky, pričom v roku 2014 počíta s výdavkami vo výške 1 542 667 eur a v rokoch 2015 – 2017 ročne vo výške 1 455 119 eur.

Realizácia auditu konsolidovanej účtovnej závierky ústrednej správy SR zostavenej za roky 2013, 2014 a 2015 (9.7.2014) - Proces auditu za roky 2013, 2014 a 2015 je spojený s finančným vplyvom na štátny rozpočet vyčísleným úhrnnou sumou 4 642 800,00 eur vrátane DPH.

Rozvojový program priorít verejných prác na roky 2015 až 2017 (9.7.2014) - Podmienky pre zaradenie rozvojových verejných prác do návrhu Rozvojového programu priorít verejných prác na roky 2015 až 2017 splnilo 170 rozvojových verejných prác, ktorých predpokladané náklady predstavujú finančný objem 17 813 886,04 tis. eur s realizáciou v rokoch 2015 až 2022.

Návrh na poskytnutie návratnej finančnej výpomoci na projekty realizované na území mesta Košice (9.7.2014) - Vyčlenenými prostriedkami v sume 20 000 000 eur sa budú zabezpečovať kľúčové projekty na území mesta Košíc, medzi ktoré patria súvislé opravy a rekonštrukcie komunikácií, integrovaná koľajová doprava, modernizácia električkových tratí a výstavba futbalového štadióna. Uvoľnenie finančných prostriedkov sa bude riešiť zo štátnych finančných aktív. Vzhľadom na skutočnosť, že ide o návratnú finančnú výpomoc, nepredstavuje transakcia negatívny vplyv v zmysle metodiky ESA 95.

INESS Publikácie

Publikácia s názvom **Atómová hrozba** a podtitulom *Prehnané podnikateľské sebavedomie slovenskej vlády a poskytnuté štátne garancie môžu vyjsť slovenských spotrebiteľov draho* sa venuje sa ekonomickým dopadom plánovanej výstavby Nového jadrového zdroja v Jaslovských Bohuniciach na spotrebiteľov elektriny.

Odvaha na nové sociálne služby predstavuje alternatívny pohľad na poskytovanie sociálnych služieb oproti súčasnej štátom financovanej schéme podpory inštitucionálnej starostlivosti. Publikácia popisuje príčiny a dôvody, prečo starostlivosť poskytovaná v rámci prirodzených komunit je nielen hodnotnejšia z pohľadu prijímateľov týchto služieb, ale v konečnom dôsledku aj lacnejšia pre daňového poplatníka.

Minimálna mzda – účinný nástroj na zvyšovanie nezamestnanosti. Cieľom zvyšovania minimálnej mzdy je znižovanie chudoby a zvyšovanie sociálneho štandardu pracujúcich. INESS pri tejto príležitosti vypracoval publikáciu *Minimálna mzda – účinný nástroj zvyšovania nezamestnanosti*, ktorá sa zaoberá závermi dlhodobého výskumu vplyvu minimálnej mzdy na trh práce, rovnako ako analýzou slovenských dát.

Monitoring čerpania štrukturálnych fondov v sociálnej oblasti v období 2007-2011 s podtitulom *Nákladné zvyšovanie počtu nových lôžok a zariadení, izolácia klientov od komunit pretrvávajú.* Autori v tejto publikácii pripravili rozsiahlu analýzu využívania štrukturálnych fondov na sociálnu oblasť, identifikovali kľúčové problémy a navrhli možné cesty ich zlepšenia.

Hladové doliny ako pozostatok socializmu

Peter Weisenpacher

Vyspelosť krajín sa často posudzuje podľa miery urbanizácie, t.j. podľa percenta obyvateľstva žijúceho v mestách. Pre nás preto môže byť zaujímavé, že v miere urbanizácie sa Slovensko medzi krajinami sveta nachádza na nie veľmi lichotivom 101. mieste [1].

V mestách žije len 54% obyvateľov Slovenska, kým vo vyspelých krajinách je to obvykle viac než 70%. Ak by sme sa im mali v miere urbanizácie vyrovnáť, do miest by sa muselo z vidieka premiestniť okolo milión Slovákov. Uvedená tabuľka môže ale skresľovať, keďže nepoužíva jednotnú metodiku. Napr. podľa francúzskej metodiky, ktorá za mesto považuje každé sídlo nad 2000 obyvateľov, je urbanizácia Slovenska 69% [2]. Slovensko sa tak ako urbanizovaná krajina javí vtedy, ak za mestá označíme aj napr. 3 - 4 tisícové dediny, ktoré charakter mesta poväčšine nemajú. V mestách nad 100 000 obyvateľov ale žije na Slovensku len 12% obyvateľov, kým napr. v Česku 22%, v Rakúsku a Maďarsku po 28%, v Poľsku 29%, v Nemecku 32% a vo Fínsku 35% [3]. Nadštandardne veľké množstvo Slovákov teda žije na vidieku a v malomestách.

Otázkou samozrejme je, prečo by sme si mali z toho robiť ťažkú hlavu. Koniec koncov je vecou každého človeka, či bude bývať na vidieku alebo v meste. Urbanizácia má ale výrazný vplyv na výkonnosť ekonomiky a životnú úroveň, čo už je vec, na ktorej väčšine ľudí záleží. Tento vplyv vysvetlím na mierne zjednodušenom porovnaní veľkomestskej a vidieckej ekonomiky.

Blahobyť v meste a na vidieku

Fungovanie vyspelej ekonomiky je založené na spolupráci veľkého množstva ľudí. Je potrebné množstvo špecializovaných povolání, ktorých počet môže dosiahnuť až milióny (od upratovačiek až po špecialistov na veľmi úzko zamerané technické obory) a ktoré sa navzájom musia dopĺňať. Predstavme si napr. automobilku s tisícami až s desaťtisícami zamestnancov, každý so špeciálnou kvalifikáciou, k tomu subdodávateľov, dopravcov, predajcov a poskytovateľov služieb pre zamestnancov a ich rodiny, dohromady možno stotisíce ľudí. Táto úzka špecializácia a delba práce zvyšuje výkonnosť ekonomiky a produkuje obrovské množstvo služieb a tovarov, často mimoriadne zložitých, bez ktorých vyspelá spoločnosť nemôže existovať. Nutnou podmienkou takejto ekonomiky je koncentrácia obyvateľstva do veľkých miest.

Ak by toto obyvateľstvo bolo rozptýlené v stovkách vzdialených dedín, efektívna spolupráca týchto ľudí by nebola možná.

Efektívnejšia ekonomika vo veľkomestách sa zákonite premieta do vyšších plátov a nižšej nezamestnanosti. Platy rastú z dvoch dôvodov [4]: kvôli vyššej produktivite (v meste podporennej väčšou špecializáciou a delbou práce) a kvôli silnejšej konkurencii zamestnávateľov, ktorí musia súťažiť o zamestnancov ponukou lepších podmienok. Mestský človek si môže vybrať z viacerých zamestnávateľov, a keď príde o jedno zamestnanie, má lepšiu šancu nájsť si iné, než človek žijúci v malom meste alebo dedinke.

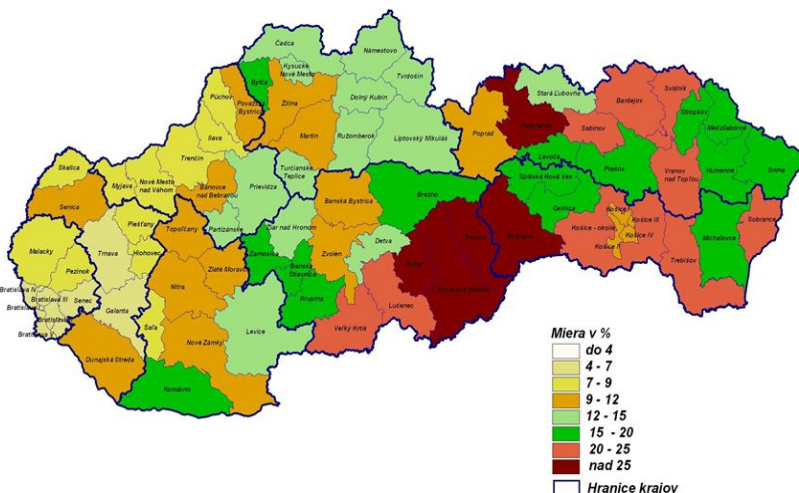
Kým koncentrácia ľudí v meste spravidla zvyšuje blahobyť, vo vidieckej ekonomike je to viac-menej naopak. Tá býva obvykle založená na využívaní miestnych zdrojov, napr.

rado považuje za vyspelú krajinu, sa v miere urbanizácie ocitlo kdesi medzi krajinami ako Sýria, Albánsko a Haiti? Historicky drvivá väčšina ľudstva žila na vidieku a prírastok obyvateľstva bol kvôli nedostatku pôdy obmedzovaný hladomormi a epidémiami. Predkapitalistická mestská ekonomika sa kvôli štátnym a cechovým reguláciám nerozvíjala zďaleka tak idylicky, ako som opisal. Trh začal efektívne fungovať až po ich odstránení. Podnikatelia v mestách potrebovali zamestnancov a lákali ich z hladujúceho vidieka ponukou vyšších plátov, čím im umožnili prežiť. Mestá začali narastať a časom početne prevládli nad vidiekom. Životná úroveň rástla v mestách i na vidieku. To sú udalosti spadajúce do tzv. „priemyselnej revolúcie“.

Problém Slovenska spočíva v tom, že tento proces tu nikdy poriadne neprebehol. Až do roku 1950 žilo v mestách len 25-30% obyvateľov [5,6]. Po roku 1950 sa Slovensko stalo obeťou vedecy plánovanej socialistickej ekonomiky a industrializácie. Namiesto toho, aby zároveň s industrializáciou podporili aj sťahovanie ľudí do veľkomiest a ich rozvoj, vybrali si slovenskí komunisti stratégiu budovania malých továrničiek pomaly v každej dedinke. Nadväzujúca infraštruktúra ako byty, školy, nemocnice a doprava sa rozptyľovala po týchto dedinách alebo blízky malomestách, takže väčšina

na vidieckeho obyvateľstva zostala bývať a pracovať viac-menej tam, kde predtým. Aj keď komunisti platonicky snívajú o miliónovej Bratislave, po 20tich rokoch budovania socializmu narástla urbanizácia len o 11%. Pre zaujímavosť, vo Fínsku rovnako zaostalom pred vojnou, to bolo 21% [5].

Takto rozptýlený priemysel musí byť nutne málo efektívny. Malá továrnička v zapadnutej dedine s biednou infraštruktúrou môže ťažko ťažiť z výhod špecializácie a môže produkovať len pomerne málo sofistikované výrobky, ktoré budú vo svete čoraz menej konkurencieschopné. Ak podnik naprojektovaný pre jednu dedinu alebo malomesto potrebuje rozšíriť výrobu, bude mať problém s nedostatkom zamestnancov. Ak čiastočne nahradí zamestnancov strojmi alebo je potrebné ho uzavrieť kvôli zastaralosti, ocitnú sa ľudia bez práce a ťažko môžu čakať, že do ich dediny okamžite príde ďalší zamestnávateľ s presne rovnakou potrebou pracovníkov. Keď k tomu prirátame vplyv ďalších neduhov socialistickej ekonomiky (nízke a

pôdy alebo turistických atrakcií. Ich množstvo je nemenné, a čím viac miestnych obyvateľov sa o ne musí deliť, tým menej pripadá na každého z nich. Skúsenosti generácie našich starých rodičov so životom v relatívne preľudnených dedinách, kde na každého pripadal len fliačik kamenistej pôdy, sú dostatočne známe. Do ekonomiky mestského typu sa môže vidiek a malomesto zapojiť len v menšej miere.

Môžem teda zhrnúť, že v efektívnej fungujúcej ekonomike bude zrejme väčšina obyvateľstva sústredená do veľkých produktívnych miest a menšina bude žiť na vidieku a poskytovať mestám napr. potraviny, turistické služby a niektoré menej sofistikované výrobky. Podľa skúseností ostatných krajín je optimálny pomer približne traja mešťania na jedného vidiečana, na Slovensku je to ale bežmála jeden mešťan na jedného vidiečana. Zákonitým dôsledkom je slabšia ekonomika, nižšie platy a vyššia nezamestnanosť.

Budovanie priemyslu v slovenských luhoch a hájoch

Ako ale došlo k tomu, že Slovensko, ktoré sa

zlé investície, nulová spätná väzba od spotrebiteľov, závislosť na lacnej energii zo ZSSR, nízka motivácia zamestnancov), niet sa čo diviť slabej výkonnosti týchto podnikov. Prerozdeľovanie a iné triky mohli za socializmu túto neefektivitu zakamuflovať, ale nie odstrániť. Po návrate k akému takému trhu sa nemilosrdne odhalila v podobe krachov, nezamestnanosti a nízkych miezd.

Dozvuky, dezinterpretácie a perspektívy

Nedávno som počul názor, že komunisti ako jediní pre ľudí na slovenskom vidieku niečo urobili. Komunisti ale pre týchto ľudí urobili asi toľko, že ulúpili celý kapitál spoločnosti, vybudovali prostredníctvom neho nevyváženú a málo výkonnú ekonomiku a spomalili prirodzený trend sťahovania do miest. Obrovská časť kapitálu bola investovaná do bytov a nadväzujúcej infraštruktúry nevhodne rozptýlenej po vidieku namiesto toho, aby bola koncentrovaná vo väčších mestách. Vidiek je preto relatívne preľudnený a mestá sú omnoho menšími ekonomickými centrami, než akými mohli byť. Krátkodobo možno bolo pre obyvateľov vidieka príjemné, že sa nemuseli sťahovať do miest. Dlhodobu ale tieto dve veci vytvárajú veľmi škodlivú kombináciu: nižšia životná úroveň, veľká šanca prísť o prácu, malá šanca nájsť dobre platenú prácu na vidieku a problém s nedostat-

kom bytov a pracovných síl v meste.

Človek vo veľkomeste môže po strate zamestnania nájsť ďalšie, bez potreby meniť bydlisko. Slovenský nezamestnaný je ale najčastejšie človek z vidieka alebo malomesta, kde dominantný socialistický podnik už nefunguje a on stojí pred dilemou, či ostane bez práce, alebo opustí rodinu a svoj panelákový byt, často jediný majetok, a odsťahuje sa za prácou stovky kilometrov ďaleko. Niet divu, že mnohí radšej ostanú doma a živorita z podpory. Dôsledkom je obrovská nezamestnanosť v týchto vidieckych oblastiach (viď obrázok)

Scestné sú tiež časté tvrdenia, že trh týmto ľuďom nijako nepomohol. Trh nie je čarodejník, ktorý šibne prúťkom a zabezpečí nezamestnaným v Revúcej prácu s podmienkami ako v Google. Trh je systém, kde ľudia dobrovoľne spolupracujú a trhové ceny im dávajú informáciu napr. o tom, aká vzácna je ich práca pre iných ľudí. Vďaka trhu každý vie, že v Bratislave alebo Viedni sú vyššie mzdy ako v Revúcej. Kritikovi trhu to bude pripadať triviálne, ale informácie tohoto typu boli v minulosti dostatočné na to, aby viedli k sťahovaniu do miest a tým aj k lepšie fungujúcej ekonomike, než máme my vďaka centrálnemu plánovaniu, ktoré trh zrušilo. Trh dáva nezamestnanému túto informáciu, ale

nemôže prebrať zodpovednosť za jeho život. Miera nezamestnanosti podľa okresov. Okresy obsahujúce väčšie mestá majú na regionálne pomery nižšiu nezamestnanosť (ŠÚ SR, MPSVR SR, SME).

Depresívne pocity pri pohľade na upadajúci vidiek sa dajú ľahko pochopiť. Obyvateľstvo starne, percento asociálov a alkoholikov sa zvyšuje, budovy chátrajú, mladí ľudia odchádzajú do miest, často do zahraničia. Hlavné dôchodcom, ktorí to porovnávajú s budovateľským elánom v časoch svojej mladosti to pripadá ako úpadok spôsobený kapitalizmom. Vyžaduje si trochu uvažovania pochopiť, že kapitalizmus problém nespôsobil, iba zviditeľnil a že chybou bolo práve to nesprávne zamerané budovateľské úsilie. Snaha dotovať vidiek, napr. investičnými stimulmi, je len pokračovaním pomýlenej socialistickej politiky. Postupné vyľudňovanie vidieka alebo jeho výrazná premena sú zrejme nevyhnutné, ale budú prebiehať veľmi pomaly, keďže infraštruktúra sa nedá presunúť. Chybné rozhodnutia socialistických plánovačov budú teda zatažovať Slovensko ešte desaťročia.

Autor je spolupracovník INESS

iness.sk, 16.7.2014

Na čo sa v diskusii zabúda

Róbert Chovanculiak

Jedna z častých kritik hypotetického sveta bez územných monopolných autorít na legálne donútenie je problém národnej obrany.

Tá je totižto kolektívnym statkom a ekonómia (celkom rozumne) očakávajú, že čierne pasažierstvo bude prevládajúcou stratégiou potenciálnych spotrebiteľov pri rozhodovaní sa o dobrovoľnom príspevii. Učebnicovým záverom potom je, že na národnú obranu sa nevyberie dostatok financií a bude jej preto v spoločnosti neoptimálne málo.

Myslím si však, že toto je pomerne unáhlený záver. Optimálne množstvo národnej obrany totižto nie je nikde vytesané do kameňa, nie je objektívne dané. Je relatívne závislé od množstva zdrojov, ktoré iné spoločnosti venujú na „národnú agresiu“. Ak by žiadny z národov nealokoval zdroje na „národnú agresiu“, potom je optimálne množstvo národnej obrany veľmi blízke nule. A to by už nemalo byť pre ekonómov také nepredstaviteľné. Okrem experimentálnych výsledkov, ktoré hovoria o 40-60% miere dobrovoľného prispievania na kolektívne statky, je tu empirický dôkaz v podobe dobrovoľnej charity, na ktorú idú miliardy dolárov ročne.

Nie je však naivné očakávať, že v našom hypotetickom svete nebudú jednotlivé spoločnosti alokovať zdroje na „národnú agresiu“?

Odpoveďou je nie. Aspoň nie viac naivné ako je očakávať, že jednotlivci budú dobrovoľne prispievať na národnú obranu. Prečo? Lebo aj financovanie „národnej agresie“ je kolektívny statok a trpí rovnakými problémami ako národná obrana. Ak si Jano zo severu Slovenska myslí, že ten národ na juhu by mal byť zrovnaný so zemou, neznamená to automaticky - ako vás upozorní každý ekonóm chápujúci koncept kolektívneho statku - že dobrovoľne prispeje na tento cieľ. Rovnako,

ako keď si Janosz myslí, že jeho národ potrebuje obranu proti divochom zo severu, neznamená to automaticky, že dobrovoľne prispeje na tento cieľ.

Optimálna veľkosť národnej obrany teda nie je objektívne daná, ale relatívne závislá od okolitých podmienok. A konzistentné apli-

kovanie konceptu kolektívneho statku aj na agresívne zbrojenie by malo byť dostatočným podnetom pre ekonómov, aby aspoň zmiernili ich automatické závery o neoptimálnosti národnej obrany zabezpečovanej na dobrovoľnej báze.

Ak do celkového obrazu pridáme aj možné (a v histórii často až smutne reálne) riziká spojené s vytvorením monopolnej autority, ktorej je do rúk zverené legálne právo na donútenie a agresiu; učebnicový záver o trhovom zlyhaní v prípade národnej obrany stratí ešte viac na svojej „automatickosti“.

Môj záver je však pre pomery v dnešnom svete pomerne obmedzený. Platí len pre hypotetický svet, kde z nejakého dôvodu neexistuje inštitucionalizované donútenie a agresia. Mnoho teoretických ekonómov a politických filozofov by však aj v takomto svete automaticky pochybovali o možnosti dobrovoľného riešenia problému národnej obrany. Pokúsil som sa ukázať, že tomu tak vôbec nemusí byť.

Autor je doktorand na Katedre ekonómie
Univerzity Mateja Bela a spolupracovník
INESS

iness.sk, 17.7.2014

Pozvánka na Friedman Day - Sloboda zlej voľby

INESS vás pozýva na Friedman Day, ktorý organizujeme pri príležitosti nedožitých 102. narodenín Milтона Friedmana.

Odkaz tohto veľikána ekonómie a držiteľa Nobelovej ceny nám pripomenie náš hosť **Rahim Taghizadegan**, riaditeľ viedenského Institut für Wertewirtschaft. Témou jeho prednášky Sloboda zlej voľby bude nebezpečenstvo paternalizmu pre zdravie, životný štýl a životné prostredie.

Kedy: Štvrtok 31. júla 2014 o 17:00

Kde: KC Dunaj, Nedbalova 3, Bratislava

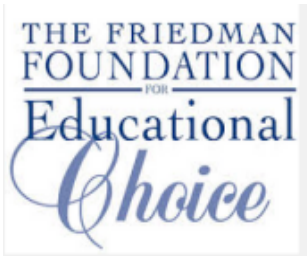
Prednáška sa uskutoční v anglickom jazyku bez tlmočenia.

Po prednáške vás pozývame na občerstvenie a voľnú diskusiu.

Prosím, dajte nám do utorka 29. júla 2014 vedieť, či sa na podujatí zúčastníte na adrese jana.kostovcakova@iness.sk.

Rahim Taghizadegan je zakladateľom a riaditeľom nezávislého výskumného Institut für Wertewirtschaft vo Viedni. Je autorom viacerých kníh s ekonomickou a filozofickou tematikou. Učí na viacerých prestížnych európskych univerzitách, vrátane Lichtenštajnskej a Viedenskej univerzity a Univerzity v Halle.

Prednášku podporuje The Friedman Foundation for Educational Choice.

**KEDY: Štvrtok 31. júla 2014
o 17:00**

**KDE: KC Dunaj
Nedbalova 3
Bratislava**

Dunaj~

Partner podujatia:

SLOBODA ZLEJ VOĽBY

Nebezpečenstvo paternalizmu pre zdravie, životný štýl a životné prostredie

INESS

vás pozýva na prednášku

Rahima Taghizadegana

riaditeľa viedenského Institut für Wertewirtschaft

Oslávme slobodu pripomienkou myšlienkového dedičstva veľikána ekonómie a nositeľa Nobelovej ceny

Milтона Friedmana

pri príležitosti jeho nedožitých 102. narodenín

Prednáška bude v anglickom jazyku bez tlmočenia

R.S.V.P. jana.kostovcakova@iness.sk, 0915 544 897

Po prednáške vás pozývame na občerstvenie a voľnú diskusiu

European Resource Bank 2014

Najväčšie stretnutie európskych think tankov podporujúcich trhové riešenia sa v tomto roku uskutočnilo koncom júna vo francúzskom (pôvodne fenickom, gréckom, keltskom, španielskom) meste Aix en Provence.

Množstvo zaujímavých rečníkov, aktuálnych tém a k slovu sa dostal aj Radovan Ďurana, ktorý prezentoval možnosť spustiť národné verzie portálu Cena štátu vďaka bezplatnému opensource kódu. Viac informácií o konferencii na stránke ERB, fotogaléria tu. Kto nechutnal, neuverí.

Pozvánka na Liberty Camp 2014

Aj tento rok sa uskutoční tradičné podujatie The Liberty Camp, ktoré tento krát organizuje INESS v spolupráci s českou odnožou Students for Liberty.

The Liberty Camp je stretnutím priaznivcov slobody vo všetkých jej formách. Odohráva sa v podobe série neformálnych prednášok a diskusií, ktoré budú skúmať význam a hodnotu slobody z pohľadu ekonómie, filozofie, či politiky.

Prednášajúcimi sú významní zahraniční lektori a účasť je otvorená aj zahraničným účastníkom. The Liberty Camp je tak skvelá príležitosť precvičiť sa v angličtine.

Miestom konania bude české prihraničné mesto Břeclav, termín je 1.-5.10.2014.

Už čoskoro na stránke iness.sk zverejníme bližšie údaje k programu a prihlasovaniu!

INESS na Pohode

INESS prvýkrát predstavil svoju činnosť aj účastníkom hudobného festivalu Bažant Pohoda. V stánku, ktorý sme zdieľali s HPI, sme diskutovali s okoloidúcimi o všetkých možných aj nemožných témach, rozdávali bloček Účet za služby štátu a vysvetľovali podstatu fungovania verejných financií.

Účastníkom festivalu sme zároveň ukázali, koľko v priemere odvedú na daniach počas samotného festivalu. V diskusiách prišlo aj na tému postavenia Rómov v sociálnom systéme, či výstavbu nového jadrového zdroja. Niektorí sa zapotili aj pri malom teste, v ktorom sa mali vžiť do kože premiéra či ministra financií a rozhodnúť, odkiaľ a ako štátnu kasu naplniť a ako následne zdroje prerozdeliť.

Ďakujeme týmto HPI za skvelú atmosféru, Mišovi Sládekovi a Mišovi Kaščákovi za možnosť prezentovať sa v neziskovom sektore Pohody a tiež vám všetkým, ktorí ste sa pri nás zastavili.

Stretnutie tretieho sektora v INESS

Inštitút INESS sa stal dňa 22.7.2014 miestom stretnutia tretieho sektora k situácii na Slovensku v oblasti korupcie a rozvoja demokracie.

Zúčastnili sa Juraj Karpiš (INESS), Zuzana Wienk (AFP), Peter Golias (INEKO), Grigorij Mesežnikov (IVO), Tom Nicholson (OZ Pod Povrchom), Ľubomír Bechný a Ján Marosz (OZ Proti Korupcii), Gabriel Šipoš (TI Slovensko), Milan Šagát, Zuzana Čaputová (Via Iuris).

Pro/Anti Market

PRO MARKET

Ofenzíva trhu

Internet druhej generácie (teda smartfóny, mobilný internet, personalizovaný obsah, GPS...) behom pár rokov pripravil revolúciu v prúde informácieho toku spoločnosťou.

Okrem množstva iných vecí táto revolúcia zvýraznila efektívnosť voľného trhu a postupne posielala do zabudnutia niektoré zaužívané

ekonomické predsudky. Jedným z obľúbených je takzvaná informačná asymetria.

Informačná asymetria je nesúlad medzi tým, čo vie predávajúci, a tým, čo vie kupujúci. Strana, ktorá vie viac (napríklad predávajúci ojazdeného auta vie viac o jeho chybách) má údajne využívať túto asymetriu vo svoj prospech. S takýmto odôvodnením regulátor pristupuje k rôznym obmedzeniam trhu, aby „zneužívaniu“ tejto asymetrie jednou stra-

nou zabránil.

Existencia informačnej asymetrie je ťažko vyvráťiteľný fakt, avšak z neho vyvedené závery a kroky niektorých smerov ekonomickej teórie sú z podstaty veci neobhájiteľné. Prečo informačná asymetria je úplne prirodzeným stavom na trhu a ako s ňou dokáže fungovať je témou na iný článok.

Nové technológie však dokážu posúvať hra-

nice neznalosti v trhových transakciách o míle dopredu. Crowd reviews (do slovenčiny to môžeme ťažkopádne preložiť ako recenzie z davu) umožňujú ľuďom prakticky okamžite zhodnotiť službu, či tovar a pre ďalších potenciálnych kupujúcich tak napomôcť v rozhodnutí (ne)kúpiť.

Práve masovosť hodnotení pomáha odstrániť subjektivitu hodnotení profesionálnych recenzentov papierových médií. Pri pohľade na hodnotenia väčšiny produktov na portáloch ako Amazon dokážete zhodnotiť jeho klady a zápory. V prípade niektorých služieb (napríklad hotelové ubytovanie) môžu zlé hodnotenia znamenať pre podnikateľa rýchly koniec.

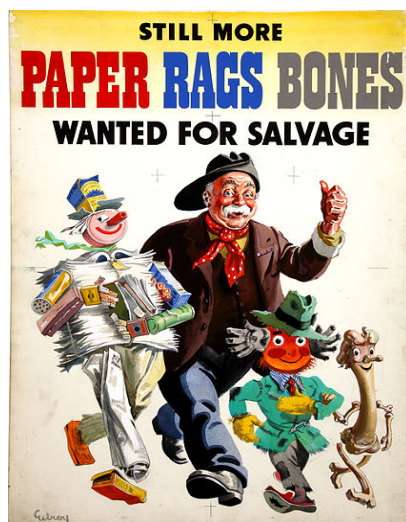
Tou skutočnou ofenzívou trhu je však až zabudovanie podmienky dobrého hodnotenia na možnosť ponúkať svoje služby. Napríklad služba na zdieľanie jazd autom Lyft podmieňuje účasť vodiča v systéme hodnotením 4.5/5 a lepším (ako by asi dopadlo hodnotenie štátnych úradov?). Kým regulátor sa snaží ochrániť zákazníka často až komickým spôsobom (žiadateľ o taxi licenciu v Londýne sa musí v čase vŕšadepriťomného GPS spamäti orientovať v 25 000 uliciach), trh motivuje poskytovateľov služby uspokojiť zákazníkov skutočné túžby. Napríklad v aplikácii Lyft potrebujete vlastniť auto, byť bezúhonný a stretnúť sa s miestnym mentorom (skúseným vodičom ktorý dlhšie jazdí pre Lyft) a následne absolvovať prvých 30 jзд „zelenáča“.

Tieto možnosti sa presúvajú do stále zložitejších oblastí, ako sú napríklad financie či medicína. Nielsen, že si svojho lekára môžete

vyberať podľa hodnotenia (tam, kde vám to zdravotnícky systém dovolí...), ale lekárske zistenia môžete následne napríklad cez službu diagnose.me online konzultovať s odborníkmi celého sveta.

Trh tak preniká do oblastí, ktoré ešte nedávno boli používané ako príklad, že „tu trh nemôže fungovať.“

ANTI MARKET

Opäť ďalšie bláznivé regulácie z EÚ

Vyzerá to tak, že Európska Únia sa nám chystá podstrčiť ďalšiu takmer šialenú reguláciu. Ešte horšie, po desaťročí a viac zbytočne sa zvyšujúcich nákladov na likvidáciu odpadu na úkor iných verejných služieb, Európska Komisia dnes vytvorila nový legislatívny návrh, ktorý nás privádza na celkom

novú úroveň.

Podľa tlačovej správy plánuje zaviesť nový cieľ pre recyklovanie vyžadujúc, aby 70% všetkého mestského odpadu a 80% odpadu z obalov bolo zrecyklovaných do roku 2030 a úplne zakázať skládku recyklovateľných odpadov do 2025, s cieľom „prakticky odstránenia skládok“ do 2030. Nanajvýš sa zavedie neznížiteľné minimum 5 percent odpadu, ktoré nemôže byť zrecyklované.

Inštitúcia vyzerá byť v zajatí nepochopenia toho, že viac recyklovania je samo o sebe dobrá vec. To nie je pravda.

Nejaké recyklovanie je zjavne a jasne dobrá vec: môžete povedať, pretože na tom zarábate. Roztavovanie starých áut, aby sa vyrábali nové, zbieranie železného šrotu, tavenie starých zlatých výplní na vyrábanie nových (áno, toto sa vskutku stáva) zarába.

Toto je indikátor toho, že aktivita sama o sebe má pridanú hodnotu: sme všetci bohatší výsledkom toho, že sa to stalo. Taktiež sú veci, ktoré by bolo bláznivé recyklovať. Je to technicky reálne, ak vynaložíte dostatok energie na premenenu betónu späť na cement. Ale bolo by to absurdné robiť: lepšie by bolo vypáliť viac cementu.

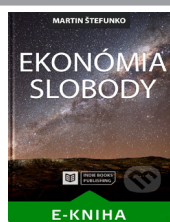
Ďalej tu je tretia trieda: veci, ktorých recyklovanie nie je ziskové, ale ktorých recykláciu by sme chceli z iných dôvodov. Nie je ziskové recyklovať väčšinu rádioaktívneho odpadu, ale takisto by sme ho neradi nechávali povalovať sa v prírode. Preto recyklovanie aj za cenu straty môže byť dobrým nápadom pre tieto všeobecné dôvody.

Je dôležité mať na pamäti tieto tri typy. Pokiaľ ide o domácnosť a všeobecný odpad, recyklácia kovov v nich dáva zmysel finančne, takže spadajú pod prvý typ. A je možné hádať sa o tom, že všetok ďalší odpad by mal byť recyklovaný kvôli druhému dôvodu. Napríklad sa nám plní skládka alebo sa nám vyčerpávajú „suroviny“ s ktorými sa dajú vyrábať nové veci. Ale ani jedna z týchto vecí nie je vlastne pravda. Nemáme nedostatok vhodných dier v zemi, iba tých, na ktoré treba licenciu. A vôbec neexistuje nejaká všeobecná nedostatok „surovín“. A vzhľadom na kúžla trhu je ponuka nedostatkových surovín malá, a preto sú už dávno v prvej kategórii, ktorú sa oplatí recyklovať, pretože ich cena je vysoká.

Tak skončíme, ako výsledok fanatizmu niektorých jednotlivcov v politickom systéme, s reguláciami, ako sú tieto. Nesprávne používanie argumentov typu 3 nás núti do recyklovania typu 2, typu, ktorý nás všetkých robí chudobnejšími.

Tim Worstall

Originál publikovaný na Adam Smith Institute 5.7.2014 Pre INESS preložil Marek Šlesár.

MARTIN ŠTEFANKO: EKONÓMIA SLOBODY

E-kniha popisuje základné myšlienky rakúskej školy ekonómie a ich aplikácie. Rakúska škola dávno pred kolapsom komunizmu popisala problémy socialistického ekonomického plánovania a jej dnešní predstavitelia úspešne predpovedali finančnú krízu.

Táto e-kniha vydaná INESS je dostupná na našej stránke iness.sk a v internetovom kníhkupectve Martinus za 2,80 Eur.

JURAJ KARPIŠ: EKONOMICKÝ VÝZNAM ZLATA AKO KOMODITY S MONETÁRNYM DOPYTOM

Prečo rástla cena zlata posledné desaťročie? Možno považovať zlato za peniaze? Je zlato v bubline?

Odpovede aj na tieto otázky hľadáme v publikácii Ekonomický význam zlata ako komodity s monetárnym dopytom, ktorú si v INESS môžete zakúpiť za 3,99 eur.

PHILIPP BAGUS: TRAGÉDIA EURA

Slovenské vydanie: (c) TRIM Broker a INESS
Rok 2011, 160 strán

Knihu si môžete za cenu 9,50 Eur zakúpiť v INESS alebo v obchode vo vašom meste.